

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 20.6.2011
COM(2011) 363 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

”Rio+20” konference: virzība uz „zaļo” ekonomiku un labāku pārvaldību

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

”Rio+20” konference: virzība uz „zaļu” ekonomiku un labāku pārvaldību

1. ”Rio+20” KONFERENCE: IESPĒJA, KO PASAULE NEDRĪKST PALAIST GARĀM

2012. gada jūnijā uzmanības centrā būs Riodežaneiro, kur divdesmit gadus pēc pirmā Zemes samita valstu un valdību vadītāji piedalīsies ilgtspējīgai attīstībai veltītajā Apvienoto Nāciju Organizācijas konferencē¹ (UNCSD jeb ”Rio+20”). ”Rio+20” konference tiks organizēta, ņemot vērā iepriekšējos pasaules līmeņa samitus: ANO Stokholmas konferenci par cilvēka dzīves vidi (1972. g.), Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides un attīstības konferenci (”Zemes samits”) Riodežaneiro (1992. g.) un ANO pasaules augstākā līmeņa sanākumi par ilgtspējīgu attīstību Johannesburgā (2002. g.). Turklāt tā ir turpinājums 2000. gadā rīkotajam ANO Tūkstošgades samitam un tūkstošgades attīstības mērķu (TAM) izveidei.

”Rio+20” konference ir unikāla iespēja mūsu savstarpēji saistītajai pasaulei nostiprināt atjaunotās politiskās saistības ilgtspējīgas attīstības jomā. Tajā tiks novērtēti panākumi un izskatītas nepilnības īstenošanas jomā, kā arī aplūkoti jauni uzdevumi. Tas notiks divu savstarpēji saistītu tematu ietvaros: ”vidi saudzējoša ekonomika ilgtspējīgas attīstības un nabadzības izskaušanas kontekstā” un ”ilgtspējīgas attīstības institucionālā sistēma”.

”Rio+20” konference var iezīmēt sākumu straujākai un dziļākai pasaules līmeņa pārejai uz ”zaļu” ekonomiku — ekonomiku, kas veicina izaugsmi, rada darbvietas un izskauž nabadzību, veicot ieguldījumus dabas kapitāla sniegtajās iespējās un tās aizsargājot, jo no tām atkarīga mūsu planētas dzīvotspēja ilgtermiņā. Turklāt tā var uzsākt vajadzīgo starptautiskās ilgtspējīgas attīstības pārvaldības reformu.

Eiropas Komisija ir apņēmusies panākt sekmīgu ”Rio+20” konferences iznākumu. Šajā paziņojumā, kas ir pamats turpmākam dialogam ar ES iestādēm, pilsonisko sabiedrību, uzņēmumiem un valstīm, šajā paziņojumā izklāstīti Komisijas sākotnējie uzskati par iespējamajiem konkrētiem ”Rio+20” konferences rezultātiem. Tā pamatā ir dažādi ES politikas virzieni, kas skar ilgtspējīgu attīstību, un ES 2020. gada stratēģija, kā arī tajā ņemta vērā 2011. gada februārī uzsāktā sabiedriskā apspriešana².

2. NOVĒRTĒJUMS PAR IZMAIŅĀM KOPŠ 1992. GADA: NEPILNĪBAS ĪSTENOŠANAS JOMĀ UN JAUNAS PROBLĒMAS

2.1. Ilgtspējīga attīstība starptautiskā līmenī

Pēdējās desmitgadēs novērotas vairākas pozitīvas globālas tendences. Visvairāk tās attiecas uz ienākumu pieaugumu, jo vairāk nekā 120 miljoniem iedzīvotāju laikā no 2000. un

¹ www.uncsd2012.org

² http://ec.europa.eu/environment/consultations/un_2012.htm.

2005. gadam tie pārsniedza sliekšni "dolārs dienā". Uzlabojumi vērojami arī izglītības, veselības aprūpes un ūdens pieejamībā.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām (*UNFCCC*) un Konvencija par bioloģisko daudzveidību (KBD), kas uzsākta Riodežaneiro 1992. gadā, ir parādījušas, cik liels potenciāls ir pasaules mēroga rīcībai. 2010. gadā Kankūnā rīkotās sarunas par klimatu iezīmēja virzību uz jaunu pasaules klimata pārmaiņu pārvaldību un mērķi ierobežot klimata pārmaiņas, lai planētas vidējās temperatūras pieaugums nepārsniegtu 2°C. Līdzīgi 2010. gada KBD veltītajā sanāksmē Nagojā tika panākta ievērojama virzība. Turklāt būtiski uzlabojusies zinātniskā informācija un sabiedrības informētība par vides jautājumiem, jo īpaši klimata pārmaiņām, un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās politikas veidošanā, tāpēc, ka ir uzlabota saziņa internetā.

Pēdējo divdesmit gadu laikā vairākas jaunattīstības valstis tagad ir kļuvušas par nozīmīgiem ekonomiskajiem un politiskajiem dalībniekiem. Rezultātā sāk veidoties jauns varas un ietekmes līdzsvars, kas ietver jaunas lomas, kuru pildīšanai būs jāuzņemas arī jauni pienākumi.

Lai gan ir notikušas pozitīvas izmaiņas, joprojām ir būtiskas nepilnības īstenošanas jomā un problēmas, kas būs jārisina kā daļa no "Rio+20" konferences darba kārtības. Aptuveni 1,4 miljardi iedzīvotāju (liela daļa Subsahāras Āfrikā un Dienvidāzijā) joprojām dzīvo lielā nabadzībā un viena sestā daļa pasaules iedzīvotāju nesaņem pietiekamu uzturu. Būtiski kavējas vairāku tūkstošgades attīstības mērķu (TAM) īstenošana. Piemēram, attiecībā uz TAM sanitārijas jomā tikai puse jaunattīstības valstu iedzīvotāju izmanto uzlabotus sanitārijas pakalpojumus. Virzība uz TAM sasniegšanu ģeogrāfiski ir ļoti nevienmērīga, un daži reģioni tos īsteno sliktāk par citiem reģioniem; bet nestabilās valstīs nav īstenots neviens TAM. Pūliņiem šo problēmu risināšanā ir traucējusi nesen piedzīvotā ekonomiskā krīze un pieaugošās pārtikas cenas, kā rezultātā ir palielinājies nabadzīgo iedzīvotāju skaits.

Nav atrisinātas un aktuālākas kļuvušas daudzas ar vidi saistītas problēmas. Pieaugošais pieprasījums pēc resursiem (piemēram, zemes platībām, ūdens, mežiem, ekosistēmām) ir izraisījis to izsīkšanu un vides degradāciju, un bioloģiskās daudzveidības zudums un atmežošanās turpinās satraucošā apmērā. Materiālu resursu trūkums un pieeja šiem resursiem arī kļūst par globālām problēmām. Pasaules siltumnīcefekta gāzu emisiju apjoms turpina pieaugt, un šo pieaugumu veicina izmaiņas zemes izmantojumā un arvien lielāks pieprasījums pēc fosilā kurināmā. Turklāt klimata pārmaiņu radītā ietekme (piemēram, mainīgi nokrišņi un jūras līmeņa celšanās) nākotnē var radīt vēl vairāk vides problēmu. Ūdens resursu un jūras vides noplicināšanās un piesārņošana rada arvien nopietnākas problēmas, un līdz 2025. gadam ūdens trūkums varētu ietekmēt vienu trešdaļu pasaules iedzīvotāju. Pārtuksnešošanās un augsnes degradācija ietekmē vairākas jaunattīstības valstis, kuru ekonomika lielā mērā atkarīga no lauksaimniecības un pašnodrošinājuma saimniecības. Lai gan starptautisko konvenciju īstenošanā gūti panākumi, bīstamas vielas (piemēram, pesticīdi, bīstamie atkritumi) joprojām rada apdraudējumu jaunattīstības valstīs un jaunās tirgus ekonomikas valstīs. Daudzas no šīm vides problēmām nav atsevišķi risināmi jautājumi, bet savstarpēji saistīti un cits no cita atkarīgi jautājumi.

Turpmāka ekonomiskā izaugsme varētu būt straujāka jaunās tirgus ekonomikas valstīs, un, ja tā ir labi pārvaldīta, tā var palīdzēt cilvēkiem izkļūt no nabadzības. Tomēr, turpinot piemērot pašreizējos patēriņa un ražošanas modeļus, daudzās pasaules valstīs palielināsies dabas resursu izmantošana, paātrināsies vides degradācija un kļūs intensīvākas klimata pārmaiņas.

Videi radīto slogu un ietekmi uz to saasinās iedzīvotāju skaita pieaugums (plānots līdz vismaz 9 miljardiem iedzīvotāju 2050. gadā), urbanizācija un sociālas pārmaiņas (piemēram, papildu 1,2 miljardi iedzīvotāju pievienosies sabiedrības „vidējam slānim” jaunās tirgus ekonomikas valstīs).

2.2. Ilgtspējīga attīstība ES

Pēdējo desmitgažu laikā ilgtspējīga attīstība ES tiek veicināta ar vairākiem politikas virzieniem. Piemēram, ES līdztekus ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmai ir pieņēmusi saistošus mērķus klimata jomā, kā arī virkni likumdošanas instrumentu bioloģiskās daudzveidības, atkritumu apsaimniekošanas, ūdens un gaisa kvalitātes jomā. Tas ir veicinājis ES ekonomikas izaugsmi, kas pašlaik atbilst vairāk nekā 2,5 % no ES IKP un nodrošina darbvietas vairāk nekā 3,4 miljoniem iedzīvotāju. ES 2001. gadā pieņēma ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju (ES IAS), kas tika atjaunota 2006. gadā.

Kopš jaunākā ES IAS ziņojuma 2009. gadā virzība uz ilgtspējības sasniegšanu ES tikusi novērtēta dažādi, tostarp ar ilgtspējības rādītājiem un Eiropas Vides aģentūras ziņojumu par vides stāvokli. Šīs publikācijas apliecina, ka, lai gan ir gūti panākumi, joprojām pastāv daudzas problēmas, jo īpaši, lai panāktu ilgtspējīgāku izaugsmi.

Galvenais politikas panākums ir 2010. gadā pieņemtā stratēģija „Eiropa 2020”. Tās mērķis ir pārveidot ES uz zināšanām balstītā, resursu izmantošanas ziņā efektīvā ekonomikā, kurā ir zems oglekļa dioksīda emisiju līmenis, un nodrošināt ilgtspējīgu risinājumu problēmām, ar ko ES saskarsies līdz 2050. gadam. Stratēģijas mērķis ir iekļaut un nostiprināt ilgtspējības nozīmi politikas izstrādē, nosakot savstarpēji nostiprinošas prioritātes par *gudru, ilgtspējīgu* un *integrējošu* izaugsmi, kuru pamatā ir pieci pamatmērķi un septiņas pamatiniciatīvas (sk. pielikumu).

Daudzas no šīm pamatiniciatīvām tieši attiecas uz šo paziņojumu. Piemēram, pamatiniciatīva par resursu efektīvu izmantošanu vērsta uz to, lai dabas resursu izmantošanu atdalītu no ekonomiskās izaugsmes, un paredz virkni jaunu politikas pasākumu, tostarp rīcību izejvielu, energoefektivitātes, bioloģiskās daudzveidības jomā, kā arī ceļvežus, lai dekarbonizētu ekonomikas, enerģētikas un transporta nozari. Turklāt tā atbalsta plašāku uz tirgu balstītu instrumentu izmantošanu, pakāpeniski atceļot videi kaitīgas subsīdijas un padarot “zaļākas” nodokļu sistēmas.

Virzība, lai uzlabotu resursu izmantošanas efektivitāti, un citu mērķu un pamatiniciatīvu īstenošana tiks uzraudzīta stratēģijas “Eiropa 2020” pārvaldības sistēmā un “Eiropas pusgada” kontekstā. Šādā veidā tiks apkopots nozaru padomju devums, dalībvalstu reformu programmas, Komisijas atzinumi, kā arī Eiropadomes secinājumi. Rezultātā tiks izstrādāts spēcīgāks mehānisms, lai panāktu lielāku integrāciju un politikas saskaņotību par labu videi un ilgtspējīgai attīstībai.

Lai novērtētu virzību ES IAS īstenošanā, Eiropas Komisija ar tās statistikas biroja *Eurostat*, Eiropas Vides aģentūras un citu dienestu palīdzību turpinās nodrošināt statistikas informāciju un rādītājus, kas ļauj novērtēt ilgtspējību un ziņot par to, arī stratēģijas “Eiropa 2020” kontekstā.

“Rio+20” konference būs izšķirošais brīdis ilgtspējīgai attīstībai gan ES, gan pasaulē. Tās rezultāti sniegs ierosmi ES stratēģijai un rīcībai ilgtspējīgas attīstības jomā un jo īpaši palīdzēs

turpināt veidot stratēģiju “Eiropa 2020” par efektīvu instrumentu, lai panāktu ilgtspējīgu attīstību.

3. VIRZĪBA UZ „ZAĻO” EKONOMIKU UN LABĀKU PĀRVALDĪBU

3.1. Pārejas iespēju nodrošināšana

Divdesmit gadus pēc Riodežaneiro samita pasaule joprojām saskaras ar divām lielām un savstarpēji saistītām problēmām: apmierināt prasību pēc labākiem dzīves apstākļiem pasaules iedzīvotājiem, kuru skaits līdz 2050. gadam palielināsies vairāk nekā par trešdaļu, un mazināt videi radīto slogu, kas, ja nekas netiks darīts, apdraudēs pasaules spēju apmierināt šo prasību.

Šīs problēmas nevajadzētu risināt, palēninot izaugsmi, bet veicinot *pareizo* izaugsmi. Ir pārliecinoši iemesli, lai pamatīgi apsvērtu ekonomiskās attīstības tradicionālo modeli: vienkārši strādājot ekonomiskās sistēmas robežās, kas veicina neefektīvu dabas kapitāla un resursu izmantošanu, nepietiks, lai panāktu izmaiņas. Ir vajadzīga ekonomika, kas var nodrošināt izaugsmi un attīstību, vienlaikus uzlabojot cilvēku labklājību, nodrošinot pienācīgas darbvietas, samazinot nevienlīdzību, nabadzību un saglabājot dabas kapitālu, no kura mēs visi esam atkarīgi. Šāda ekonomika — “zaļa” ekonomika — ir efektīvs veids, kā veicināt ilgtspējīgu attīstību, izskaust nabadzību un atrisināt jaunās problēmas, un mazināt izteiktākās nepilnības īstenošanas jomā.

Lai virzītos uz “zaļu” ekonomiku, ir jāsaglabā galveno dabas resursu vērtības un tajās jāiegulda. Tas ir svarīgi visām ekonomikām, taču jo īpaši jaunattīstības valstīm, kurām ir iespēja veicināt savu ekonomiku, balstoties uz sava dabas kapitāla ilgtspējīgu pārvaldību. Turklāt tas nozīmē izmantot zema oglekļa emisiju līmeņa un resursu izmantošanas ziņā efektīvus risinājumus un pastiprināt pūliņus, lai veicinātu ilgtspējīgus patēriņa un ražošanas modeļus. Šādā gadījumā jāizveido pareizas regulatīvās sistēmas, jārada spēcīgi stimuli tirgiem un inovācijām, jāmobilizē finanšu resursi un jāveicina uzņēmējdarbība un lielāka privātā sektora iesaistīšanās. Turklāt pareizi jānovērtē dabas kapitāls un vispār jāpārskata veids, kā mēs mērām izaugsmi un virzību.

“Zaļā” ekonomikā daudzas problēmas var pārveidot par ekonomiskām iespējām, ne tikai mazinot negatīvās tendences jomā, bet arī veicinot turpmāku izaugsmi un darbvieta radīšanu. Piemēram, pieredze liecina, ka tādas uz tirgu balstītas pieejas kā emisijas kvotu tirdzniecība ir ne tikai izmaksu ziņā efektīvi instrumenti, lai risinātu vides problēmas, bet arī ieguldījumu avots.

“Zaļā” ekonomika sniedz iespējas *visām* valstīm neatkarīgi no to ekonomikas attīstības līmeņa un struktūras. Daudzos gadījumos ieguldījumi pārejai uz “zaļu” ekonomiku var sniegt īstermiņa risinājumus, kas izdevīgi visiem, taču citos gadījumos būs vajadzīga plānošana vidējā termiņā un būs jārisina jautājums par pārejas izmaksām, tostarp ar tādas politikas palīdzību, kas orientēta uz nabadzības mazināšanu. Lai gan nepastāv “vienizmēra” modelis, ir kopīgas problēmas un risinājumi un valstis gūs labumu no pieredzes apmaiņas un labākas starptautiska līmeņa sadarbības.

Tajā pašā laikā pāreja uz “zaļu” ekonomiku nesākas no nulles. Jau ir ieviestas vairākas stratēģijas, ko valstis var izmantot, piemēram, klimata pārmaiņu, bioloģiskās daudzveidības, ilgtspējīga patēriņa un ražošanas, pētniecības un inovāciju jomā, un katra no tām var palīdzēt, lai padarītu iespējamu “zaļu” ekonomiku. Turpmākām valsts un starptautiskajām “zaļās”

ekonomikas stratēģijām jābalstās uz minētajām stratēģijām, kuras jāstiprina, kā tas notiek stratēģijā “Eiropa 2020” un nesen — ceļvedī par pāreju uz konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni līdz 2050. gadam.

Starptautiskās organizācijas, tostarp Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides programma (UNEP) un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO) izstrādā “zaļās” ekonomikas un “zaļās” izaugsmes stratēģijas. Starptautiskā Darba organizācija (SDO) izstrādā programmas “zaļu”, pienācīgu darbvieta radīšanai. Arī G8 un G20 valstis arvien vairāk iesaistās “zaļās” ekonomikas veicināšanā. Kankūnā Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām (UNFCCC) līgumslēdzējas puses vienojās, ka visām valstīm atbilstoši ilgtspējīgas attīstības principiem jāizstrādā stratēģijas attīstībai, kuru raksturo zems oglekļa dioksīda emisiju līmenis.

Vadoties pēc iepriekš minētajām iniciatīvām, lai panāktu pāreju uz “zaļu” ekonomiku, jāpievēršas trim savstarpēji saistītām politikas dimensijām:

- 1) ieguldīt galveno resursu un dabas kapitāla ilgtspējīgā pārvaldībā (“ko”);
- 2) izveidot pareizu tirgu un reglamentējošos nosacījumus (“kā”);
- 3) uzlabot pārvaldību un privātā sektora iesaistīšanos (“kurš”).

Šīs trīs dimensijas tiks sīkāk analizētas nākamajās iedaļās kā satvars mērķtiecīgai rīcībai un ieguldījumiem.

3.2. Ieguldīt galveno resursu un dabas kapitāla ilgtspējīgā pārvaldībā

Resursi, piemēram, ūdens, enerģija, zeme, meži, kā arī materiāli, ir ekonomikas, jo īpaši “zaļās” ekonomikas, pamats. Daudzu iedzīvotāju iztika ir atkarīga no šiem resursiem, jo īpaši jaunattīstības valstīs, kur kvalitatīvu resursu nepieejamība, kā arī nepietiekamas zināšanas par to, kā tos pārvaldīt ilgtspējīgi, ir svarīgākais un galvenais nabadzības iemesls. Ir reāli piemēri par to, kā piekļuve ilgtspējīgi pārvaldītiem resursiem var palīdzēt cilvēkiem izkļūt no nabadzības. Tādējādi turpmāk raksturoto resursu jomas varētu kļūt par “zaļās” ekonomikas galvenajiem izaugsmes tirgiem, veidojot turpmākās ekonomiskās attīstības, darbvieta radīšanas un nabadzības izskaušanas pamatā, jo īpaši jaunattīstības valstīs.

Ūdens ir viens no vērtīgākajiem resursiem, kas ir ļoti svarīgs dzīvībai un veselībai, kā arī daudzu ekonomikas nozaru, piemēram, lauksaimniecības, ražošanas un elektroenerģijas ražošanas, izaugsmei. Ūdens ilgtspējīga apsaimniekošana ir būtiska pūliņos izskaust nabadzību, jo nabadzīgo iedzīvotāju izdzīvošana ir cieši saistīta ar piekļuvi ūdenim un tā dažādajiem lietojumiem un funkcijām. Ūdens spēcīgi ietekmē arī reģionālās attiecības, mieru un drošību. Protams, politikas virzieni ir jāstiprina, lai uzlabotu ūdens pieejamību, kvalitāti un efektivitāti.

Piekļuve **enerģētikas** pakalpojumiem ir būtisks sociālās un ekonomiskās attīstības priekšnosacījums. Arī piekļuve enerģijai ir galvenais ierocis nabadzības izskaušanā. Jaunattīstības valstīs vairāk nekā 1,4 miljardiem iedzīvotāju pašlaik nav piekļuves elektroenerģijai un 2,7 miljardi iedzīvotāju pārtikas gatavošanā parasti izmanto biomasu. Daudzos jaunattīstības valstu reģionos ir liels **atjaunojamo energoresursu** izmantošanas potenciāls, jo īpaši tur, kur elektroenerģijas tīkla paplašināšana ekonomiski nav izdevīga. Atjaunojamo energoresursu izmantošanas attīstībai jāiet rokrokā ar pasākumiem, lai uzlabotu **energoefektivitāti** un samazinātu atkarību no fosilā kurināmā.

Jūras resursi ir pārtikas un ekonomiskās labklājības avots. Zivsaimniecības nozare ir svarīga ekonomiskajai attīstībai un miljonu iedzīvotāju iztikas nodrošināšanai visā pasaulē, jo īpaši jaunattīstības valstīs. **Okeāni un jūras** ir svarīgs planētas ekosistēmu elements, kam ir galvenā nozīme klimata pārmaiņu mazināšanā. Koraļu rifi un mangrovju meži ir ne tikai oglekļa uzkrājējs un bioloģiskās daudzveidības avots, tie arī aizsargā piekrastes zonas no applūšanas, tādējādi samazinot katastrofu risku. Tomēr jūras vide saskaras ar vairākiem draudiem: zivju krājumu noplicināšanās, bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, atkritumu izmešana jūrā, atkritumi un piesārņojums, tostarp paskābināšanās. Daudziem jautājumiem ir pārrobežu raksturs, tāpēc tie jārisina starptautiskā līmenī.

Galvenā **lauksaimniecības** problēma ir spēja līdz 2050. gadam pabarot 9 miljardus iedzīvotāju bez turpmākas zemes degradēšanas un piesārņošanas. "Zaļās" ekonomikas stūrakmens būs ilgtspējīga zemes izmantošana un lauksaimniecība. Pašreizējās lauksaimniecības metodes patērē vairāk nekā 70 % pasaules saldūdens resursu un ražo siltumnīcefekta gāzu emisijas vairāk nekā 13 % apmērā. Ilgtspējīga lauksaimniecība var būtiski uzlabot ieguves apjomus, jo īpaši nelielās saimniecībās. Lai gan pieejamas daudzas metodes zemes ilgtspējīgai apsaimniekošanai, ieguldījumi tajā ir nepietiekami. Zemes degradācijai ir tieša saikne ar lauksaimniecību, un tā tieši ietekmē aptuveni 1,5 miljardus iedzīvotāju, tostarp 42 % pasaules nabadzīgo iedzīvotāju. Zemes degradācija nav tikai arīdu vai semiarīdu reģionu problēma, bet pasaules mēroga problēma, kas jārisina globāli. Labai pārvaldībai ir liela nozīme, lai šīs problēmas risinātu, ievērojot tiesības uz zemi un īpašumtiesības, tostarp kopienu un pamatiedzīvotāju tiesības. Ar visiem šiem aspektiem saistītie jautājumi jārisina, lai nodrošinātu ilgtspējīgu apgādi ar pārtiku.

Meži ir miljonu iedzīvotāju iztikas pamats; daudzi iedzīvotāji dzīvo tropos un pieder nabadzīgākiem sabiedrības slāņiem. Turklāt meži ir būtiska planētas ekosistēmas daļa, nodrošinot tādas funkcijas kā, piemēram, augsnes aizsardzība, ūdens un bioloģiskā daudzveidība. Tomēr atmežošanās globālais temps joprojām ir satraucoši liels, un tas būtiski ietekmē klimata pārmaiņas un bioloģisko daudzveidību. Pašlaik tiek lēsts, ka emisijas no tropu mežu izciršanas, mežu un kūdras purvu degradācijas atbilst 15 % no globālajām CO₂ emisijām. Meži varētu kļūt arvien nozīmīgāki "zaļā" ekonomikā kā jaunu materiālu, piemēram, no bioloģiskām izejvielām ražotas plastmasas, avots, kā arī atjaunojamo energoresursu stratēģijās. Šajā kontekstā liela nozīme ir mežu aizsardzībai un to ilgtspējīgai apsaimniekošanai.

Ilgtspējīgas zemes izmantošanas, lauksaimniecības, mežu, ūdens un okeānu pamats ir **ekosistēmas un bioloģiskā daudzveidība**, kas nosaka vides noturību un veselību ilgākā termiņā. Pieaug informētība par ieguvumiem, ko ekosistēmu pakalpojumi sniedz uzņēmumiem un sabiedrībai kopumā³, kā arī par potenciālajiem ieguldījumiem dabas kapitālā "zaļās" ekonomikas veidošanai.

Atkritumi var būt vērtīgs resurss, bet, ja tie netiek pareizi apsaimniekoti, var radīt risku videi un veselībai. Laba **atkritumu apsaimniekošana** samazina ietekmi uz vidi, piemēram, siltumnīcefekta gāzu emisijas, veicina resursu efektīvu izmantošanu un ir jauns pārstrādāto materiālu avots. Daudzos pasaules reģionos pieaug atkritumu apsaimniekošanas ekonomiskais potenciāls, sniedzot nozīmīgas uzņēmējdarbības un darba iespējas. Ir svarīgi nodrošināt, ka šīs darbvieta ir atbilstošas, jo īpaši darba apstākļu ziņā. Tā kā jaunattīstības valstis „aug” ekonomiski, palielinās vajadzība pēc labākas atkritumu apsaimniekošanas un ar to saistītas

³ Ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības ekonomika uzņēmējdarbībai — "TEEB for Business".

ekonomiskās iespējas. Arī bīstamie atkritumi un ķīmiskās vielas ir joma, kas joprojām rada īpaši lielas bažas valstu un pasaules mērogā.

Pārejai uz globālu „zaļo” ekonomiku būs vajadzīgi nostiprināti globālās politikas virzieni, kuru pamatā ir šīs jomas, un „Rio+20” konferencei jāpiedāvā platforma, lai to panāktu.

3.3. Izveidot pareizo tirgu un reglamentējošos nosacījumus

Jāievieš virkne tirgus un reglamentējošo nosacījumu, lai padarītu iespējamu un virzītu izaugsmi šajās jomās. Šādi sekmējoši nosacījumi ir galvenais elements ne tikai, lai veicinātu vides mērķu sasniegšanu, bet arī lai nodrošinātu paredzamību un vienlīdzīgus konkurences apstākļus uzņēmējiem. Turklāt tie nodrošina stabilu pamatu ieguldījumiem un ekoinovāciju veicināšanai ar jaunu tehnoloģiju un jaunu darba metožu palīdzību.

Regulatīvajiem instrumentiem būs svarīga loma, lai ekonomika kļūtu videi nekaitīgāka gan valstu, gan starptautiskā līmenī. Regulatīvie instrumenti jāapvieno ar **tirgus instrumentiem** (piemēram, nodokļi, atļaujas, ko var pirkt un pārdot, un vides subsīdijas), kuri ir elastīgi un izmaksu ziņā izdevīgi rīki, kas var palīdzēt sasniegt kombinētus ekonomiskos, sociālos un vides mērķus. Ar fiskālajām reformām, kas pārceļ nodokļu slogu no nodarbinātības uz ietekmi uz vidi un enerģētiku, var gūt visiem izdevīgus rezultātus nodarbinātības un vides jomā. Emisiju ierobežošanas un tirdzniecības sistēmas, piemēram, ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma, ir pierādījušas sevi kā efektīvi tirgus instrumenti. Citas efektīvas shēmas ietver fiskālos stimulus maziem un vidējiem uzņēmumiem, maksu par ūdeni, ekonodokļus un iepirkuma tarifus. Maksājumi par ekosistēmu pakalpojumiem jau tiek piemēroti dažās valstīs un atspoguļoti notiekošajās sarunās par tādu emisiju samazināšanu, kuru iemesls ir atmežošana un mežu degradācija (*REDD*).

Videi kaitīgas subsīdijas ir lielākais šķērslis „zaļākai” ekonomikai. Ar to palīdzību tiek turpinātas neilgtspējīgas metodes un finanšu resursi tiek novirzīti no vajadzīgajiem “zaļajiem” ieguldījumiem. Veidojas impulss, lai risinātu šo problēmu. 2009. gadā G20 valstis apņēmas racionalizēt un pakāpeniski likvidēt neefektīvās fosilā kurināmā subsīdijas, kas veicina nelietderīgu patēriņu. Šī apņemšanās tiks pārskatīta 2011. gadā. 2010. gadā Konvencijas par bioloģisko daudzveidību līgumslēdzējas puses apņēmas līdz 2020. gadam izskaust, pakāpeniski likvidēt vai reformēt subsīdijas, kas kaitē bioloģiskajai daudzveidībai.

Lai veicinātu pāreju uz globālu “zaļo” ekonomiku, būs jāmobilizē **liela apjoma finanšu resursi**. Šajā nolūkā jārikojas būs visām valstīm, starptautiskajām organizācijām un bankām. UNEP lēš, ka vajadzīgo globālo ieguldījumu apjoms laikposmā līdz 2050. gadam varētu būt 2 % no pasaules IKP gadā. Šajā nolūkā būs vajadzīga paradigmu maiņa finansēšanas pieejās, ļaujot valstīm izmantot novatoriskus publiskos un privātos risinājumus. Ar paļaušanos uz publisko finansējumu vien nepietiks — tā vietā ar publisko finansējumu būs jākatalizē un jāmobilizē daudz lielāki privātie ieguldījumi. Būs jāievieš stimuli, lai veicinātu privātus “zaļos” ieguldījumus un veidus, kā virzīt kapitālu, apdrošināšanu un pensiju fondus uz ilgtspējīgu attīstību var piemērot plašākā mērogā. Tajā pašā laikā gan valsts publiskajam sektoram, gan starptautiskajam publiskajam finansējumam būs ievērojama loma, izveidojot nosacījumus, lai palīdzētu samazināt riskus privātajiem ieguldījumiem un nodrošinātu godīgu un vienlīdzīgu pieeju ieguldījumiem. Turklāt piekļuve finanšu un riska kapitālam apvienojumā ar labvēlīgu regulatīvo vidi ir svarīgi, lai **stimulētu ekoinovācijas, vides tehnoloģijas un “zaļus” mazos un vidējos uzņēmumus**.

Bez vajadzīgajām *prasmēm un zināšanām* pāreja uz „zaļu” ekonomiku nebūs iespējama. Tajā pašā laikā jānodrošina, ka *jaunās darbvietas* būs “pienācīgas darbvietas”, tostarp ar garantijām par tiesībām darbā, sociālo aizsardzību un sociālo dialogu. Ekonomiskās politikas jomas jāpapildina ar darba politikas virzieniem, lai darbinieki apgūtu jaunas prasmes, kā arī lai palīdzētu radīt jaunas nodarbinātības iespējas. No aplēstajiem pasaules 211 miljoniem bezdarbnieku 2009. gadā gandrīz 40 procenti bija vecumā no 15 līdz 24 gadiem, tāpēc jāievieš virkne pasākumu, lai sniegtu iespējas jauniešiem. Turklāt daudzus šķēršļus, kas kavē pāreju uz „zaļu” ekonomiku un ilgtspējīgāku nākotni, var likvidēt tikai ar lielāku *sadarbību zinātnes un pētniecības jomā*.

Ilgtspējīgu apgādes un pieprasījuma modeļu izmantošanu starptautiskā līmenī iespējams stimulēt, uzlabojot *savstarpējo atbalstu starp tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību*. Tas ietver atvērtas un nediskriminējošas daudzpusējas tirdzniecības sistēmas uzturēšanu, kā arī nodrošināšanu to, ka nevienai valstij nedrīkst liegt pieņemt pasākumus, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību, ja šādi pasākumi nerada patvaļīgu vai nepamatotu diskrimināciju vai slēptus starptautiskās tirdzniecības ierobežojumus. Lielāku savstarpējo atbalstu var veicināt arī, samazinot vai likvidējot tarifu un ar tarifiem nesaistītas barjeras vides precēm, tehnoloģijām un pakalpojumiem, kā arī videi draudzīgiem vai godīgas tirdzniecības produktiem. Turklāt, tā kā arvien plašāk tiek izmantotas ilgtspējas nodrošināšanas sistēmas un uzņēmumu sociālās atbildības metodes, starptautisko vadlīniju un standartu, sertifikācijas shēmu un marķējumu izstrāde var sniegt ekonomiskus, vides un sociālos ieguvumus. Jāstiprina starptautiskie pasākumi, lai apkarotu nelegālu tirdzniecību ar ekoloģiski sensitīvām precēm (piemēram, savvaļas flora un fauna, bīstamas vielas un dabas resursi); labs piemērs tam, kas var tikt darīts, ir brīvprātīgie partnerattiecību nolīgumi, par kuriem ES risina sarunas saistībā ar tās iniciatīvu par meža tiesību aktu ieviešanu, pārvaldību un tirdzniecību (*FLEGT*). Turklāt jāsekmē, lai tiktu iekļauti ilgtspējības noteikumi kā daļa no daudzpusējiem un divpusējiem tirdzniecības nolīgumiem.

Virzības nodrošināšanai un novērtēšanai ir jāievieš salīdzināmas mērvienības un rādītāji. Vairākas organizācijas, piemēram, ESAO, ir strādājušas, lai nodrošinātu dažāda veida rādītājus, kas var atspoguļot vides stāvokli un dabas vērtības, labklājību un dzīves kvalitāti. Šie rādītāji jāizmanto papildus iekšzemes kopprodukta (IKP) rādītājam. Tomēr tikai daži no šiem rādītājiem, piemēram, CO₂ intensitāte un sociālās attīstības indekss, tiek plaši izmantoti politikas vajadzību paziņošanā. Rīcības plānā 21. gadsimtam jau pieprasīts valstu valdībām izstrādāt ilgtspējīgas attīstības rādītājus un vides ekonomiskos pārskatus. Tomēr virzība ir bijusi lēna un nevienmērīga. “Rio+20” konferencei jāveicina valstu ziņošanas pārredzamība un jāvienojas par vides pārskatu un stabilu rādītāju izmantošanu valsts un globālā līmenī, lai papildus IKP izmērītu šo virzības plašāko tvērumu.

3.4. Uzlabot pārvaldību un privātā sektora iesaistīšanos

Pārvaldības struktūrām ir liela nozīme, lai panāktu ilgtspējīgu attīstību, ekonomiku padarītu „zaļāku” un izskaustu nabadzību. Tomēr vispārēji ir atzīts, ka pašreizējās pārvaldības struktūrās vajadzīgas ievērojamas reformas. Jāpievēršas četriem plašiem reformas virzieniem.

Jānostiprina un jāiekļauj *ilgtspējīgas attīstības pārvaldība* ANO sistēmā, cita starpā uzlabojot saskaņotību un politikas integrāciju aktivitātēs, kas veiktas atbilstoši ekonomiskajiem, sociālajiem un vides pīlāriem. ANO turpina īstenot vairākus centienus, tostarp, lai uzlabotu starpagentūru mehānismus, un iniciatīvas “Rīkoties kā vienotam veselam” (“Delivering As One”) ietvaros, lai ANO līmenī veicinātu saskaņotību attīstības, humānās palīdzības un vides jomā. Turklāt ir vajadzīgs iekļaut tādus transversālus jautājumus kā, piemēram, klimata

pārmaiņas. Šādi procesi jānostiprina. Lai gan liela nozīme ir tam, lai tiktu nostiprināta starptautiskā ilgtspējīgas attīstības pārvaldība, uzmanība jāpievērš arī attiecīgajām **reģionālajām, valstu un vietējām** struktūrām.

Salīdzinājumā ar globālām ekonomiskajām struktūrām **starptautiskā vides pārvaldības struktūra** ir vāja. Iemesls tam ir institucionālā sadrumstalotība, pārskatu trūkums par apstiprināto politiku īstenošanu, spēcīgas un autoritatīvas “balss” trūkums globālajā pārvaldības sistēmā, kā arī cilvēku un finansiālo resursu trūkums. Turklāt jaunās tirgus ekonomikas valstu jaunās lomas un atbildība nav pietiekami definētas. Pēdējo desmit gadu laikā ir mēģināts uzlabot starptautisko vides pārvaldību — nesen *UNEP* augsta līmeņa konsultatīvās grupas ietvaros (Nairobi-Helsinki process), taču reālu virzību joprojām ir grūti panākt.

Starptautiskā ekonomiskā un sociālā pārvaldība ir vairāku institūciju pārziņa. Starptautiskajām finanšu iestādēm (piemēram, Pasaules bankas grupai un Starptautiskajam Valūtas fondam), kā arī reģionālās attīstības bankām (piemēram, Āzijas attīstības bankai, Amerikas Attīstības bankai, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankai un Eiropas Investīciju bankai) ir galvenā loma pasaules ekonomikas politikas virzienos un darbībās. Svarīga loma globālās tirdzniecības regulēšanā ir Pasaules Tirdzniecības organizācijai. Turklāt tādām iestādēm kā, piemēram, Starptautiskajai Darba organizācijai un citām ANO struktūrām ir svarīga nozīme nodarbinātības un sociālo jautājumu risināšanā. Katrai no tām būs jāsniedz ieguldījums, lai globālā ekonomika kļūtu „zaļāka”.

Rīcības plānā 21. gadsimtam un Johannesburgas īstenošanas plānā uzsvērts, cik nozīmīgi ir **nevalstiskie dalībnieki** (“galvenās grupas”), kas ietver pamatiedzīvotājus, sievietes, jauniešus, strādniekus, lauksaimniekus, pašvaldības, zinātnieku aprindas, uzņēmumus un nozares, kā arī NVO. Tomēr to loma un ietekmes joma ir ierobežota, tāpēc tā ir jāstiprina. Konkrētāk, liela nozīme būs **uzņēmumu līdzdalības** veicināšanai. Vairākos gadījumos uzņēmumi jau ir apņēmušies padarīt „zaļāku” savu darbību, piemēram, pārtikas, dzērienu un ķīmisko vielu ražošanas nozarē. Darbs jāturpina ar dinamiskākām publiskā un privātā sektora partnerībām, jauniem uzņēmumu tīkliem un apvienībām, kā arī finansēšanas iespējām, lai veicinātu „zaļo” uzņēmumu izveidi un inovāciju ieviešanu.

4. „Rio+20” KONFERENCEI IEROSINĀTĀS RĪCĪBAS VIRZIENI

4.1. Satvars rezultātu gūšanai

Lai sniegtu atjauninātu stimulu ilgtspējīgai attīstībai, „Rio+20” konferencei jāizveido vienots redzējums par izmaiņām, balstoties uz lēmumu satvaru, kas ļauj veikt konkrētus pasākumus. Vispārējā rezultāta galvenās “sastāvdaļas” varētu būt šādas.

1. Plaša politiskā mobilizācija, kuras pamatā ir kopīga, vērienīga vīzija un mērķi.
2. Konkrētu pasākumu kopums, kas noteikts starptautiskā, reģionālā un valsts līmenī un apvienots kā “Zaļās” ekonomikas ceļvedis.
3. “Instrumentu komplekts”, kurā ir stratēģiskas pieejas un labas prakses piemēri, kas jāizmanto, lai sasniegtu apstiprinātos mērķus.
4. Mehānisms, lai veicinātu un uzraudzītu panākto virzību.

”Zaļās” ekonomikas ceļvedis var garantēt, ka saistības tiek saglabātas ārpus "Rio+20" konferences, nodrošinot to, ka sistemātiskā veidā tiks ievērots apstiprinātais redzējums un mērķi. Ar tā palīdzību var izstrādāt dažādus starptautiskus, reģionālus un valsts mēroga pasākumus ar atskaites punktiem, rādītājiem un mērķiem, kā arī mehānismiem, lai uzraudzītu panākto virzību.

„Zaļās” ekonomikas ceļvedis var palīdzēt visām valstīm paātrināt virzību ceļā uz „zaļo” ekonomiku, balstoties uz pašreizējām iniciatīvām un ievērojot valstu atšķirības. Liela nozīme būs stratēģiju izveidei, lai ekonomika kļūtu „zaļāka”, saistībā ar kopējās ekonomikas un attīstības politikas un valstu plāniem. Šādās stratēģijās, kas jāizstrādā ar "augšupēju metodi", jāiekļauj mērķi un termiņi rīcībai valsts un, vajadzības gadījumā, reģionālā mērogā. Rīcībai jābalstās uz pašreizējiem pūliņiem, un to var iekļaut valstu ekonomikas un attīstības stratēģijās, arī apvienojot zema oglekļa dioksīda emisiju līmeņa stratēģijas, ilgtspējīga patēriņa un ražošanas plānus. Ja nepieciešams, donorvalstis un starptautiskās organizācijas varētu sniegt palīdzību saskaņā ar valstu attīstības stratēģijām. Izstrādājot konkrētu rīcību, valstis varētu izmantot „instrumentu komplektu”, kurā apvienotas labākās prakses stratēģiskās pieejas.

Tomēr ar valstu centieniem vien nepietiek, lai globālā ekonomika kļūtu „zaļāka”. Tā kā daudzas problēmas jārisina pasaules un reģionālā mērogā, „zaļās” ekonomikas ceļvedī jāietver arī pasaules un reģionāla mēroga pasākumi.

Lai uzraudzītu virzību uz „zaļu” ekonomiku, svarīgi ir identificēt un izstrādāt galvenos rādītājus un vispāratzītu sistēmu vides un sociālajai uzskaiti, lai papildinātu pašreizējo ekonomisko uzskaiti. Tā pamatā būtu pašreizējās iniciatīvas, piemēram, starptautiskā sistēma integrētai vides un ekonomiskajai uzskaiti (*SEEA*), ANO Attīstības programma (sabiedrības attīstības indekss) un ESAO („Kā novērtēt sabiedrības attīstību”). Turklāt ES plānotais tiesiskais regulējums vides pārskatiem var kalpot kā piemērs.

Pamatojoties uz politikas dimensijām, kas izklāstītas 3. iedaļā ("ko", "kā" un "kurš"), nākamajās iedaļās ir ierosināts sākotnējais konkrētu pasākumu kopums, kas būtu daļa no „zaļās” ekonomikas ceļveža.

4.2. Pasākumi resursu, materiālu un dabas kapitāla jomā

“Rio+20” konferencē jāatjauno saistības sekmēt ilgtspējīgu ūdens izmantošanu. To varētu panākt, izveidojot *starptautiskas partnerības ūdens jomā*. Tās varētu būt balstītas uz ES Ūdens iniciatīvu, kas ir palīdzējusi uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu un ūdens pārvaldību, un varētu to paplašināt, piešķirot lielāku nozīmi ekonomiskajiem aspektiem un aktīvākai uzņēmumu līdzdalībai. Jārisina jautājums arī par starptautisko upes baseinu apsaimniekošanu, jo īpaši pārrobežu upju komisijās.

Turklāt partnerības varētu tikt uzsāktas, lai *palielinātu energoresursu pieejamību, energoapgādes drošību un popularizētu atjaunojamo energoresursu izmantošanu un energoefektivitāti*. To pamatā varētu būt pašreizējie pasākumi, piemēram, ES un Āfrikas partnerība enerģētikas jomā (*AEEP*), ES reģionālie ieguldījumu mehānismi, ES un Āfrikas infrastruktūras ieguldījumu fonds, ĀKK valstu energoapgādes mehānisms un Pasaules energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas fonds (*GEEREF*), kas varētu sniegt pieredzi privāto ieguldījumu mobilizēšanā šādu partnerību vajadzībām.

Lai uzlabotu *jūras vides un okeānu aizsardzību*, tās valstis, kuras to vēl nav izdarījušas, ir jānudina ratificēt ANO Jūras tiesību konvenciju (*UNCLOS*). Ir vajadzīgas jaunas iniciatīvas, lai aizsargātu un saglabātu zonas, kas nav valsts jurisdikcijā ("tāljūra un dziļjūras gultne"), piemēram, ar īstenošanas nolīguma palīdzību saskaņā ar *UNCLOS*. Lai palīdzētu saglabāt jūras bioloģisko daudzveidību šajās zonās, ar nolīgumu ir jāizveido daudzfunkcionālas aizsargājamās jūras teritorijas un jānodrošina piekļuve godīgai un vienlīdzīgai to ieguvumu sadalei, ko gūst no ģenētisko un citu resursu izmantošanas. Būtu jāizveido arī uzraudzības un izpildes mehānisms. Īpaša uzmanība jāpievērš arī tam, lai izstrādātu pasaules mēroga rīcības programmu cīņai ar jūras atkritumiem un piesārņojumu.

Jāievieš pasākumi, lai veicinātu *ilgtspējīgu lauksaimniecību, zemes izmantošanu un nodrošinājumu ar pārtiku*. Šajā nolūkā jāstiprina pašreizējās iniciatīvas ilgtspējīgas lauksaimniecības jomā, pamatojoties uz daudzpusējiem pasākumiem (piemēram, *FAO*), reģionālām darbībām (piemēram, bioloģiskās lauksaimniecības jomā), kā arī uzņēmumu iniciatīvām. Turklāt varētu izveidot *starptautiskas partnerības pārtikas preču jomā*, lai pārtikas preču patēriņš un ražošana būtu ilgtspējīgāka. Ņemot vērā to, ka lauksaimniecība ir atkarīga no zemes kvalitātes, ir jāstiprina darbs, lai uzlabotu zemes kvalitāti un cīnītos ar pārtuksnešanos. Šajā sakarībā būtu jāuzsāk globāla ekonomikas novērtēšana par zemes kvalitātes uzlabošanas izmaksām un ieguvumiem. Turklāt iniciatīvas varētu sniegt turpmāku stimulu "Globālajai augsnes partnerībai" ("Global Soil Partnership"), kā arī ļaut ieviest pakalpojumus globālai zemes izmantojuma uzraudzībai, kas būtu daļa no Zemes novērošanas sistēmu globālās sistēmas (*Global Earth Observation System of Systems* jeb *GEOSS*).

Partnerības ar valdībām, pilsonisko sabiedrību un privāto sektoru var veicināt arī *ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu* un cīņu pret atmežošanu. Šādu partnerību pamatā varētu būt *FLEGT* (Meža tiesību aktu ieviešana, pārvaldība un tirdzniecība) veiksmīgā pieeja un *REDD +* sākotnējā pieredze.

Ir pienācis īstais brīdis, lai izveidotu spēcīgāku un saskanīgāku *starptautisko režīmu attiecībā uz ķīmiskām vielām un bīstamām vielām*, un „Rio+20” konference varētu uzsākt procesu, lai to panāktu. Tam pamatā būtu iepriekšējās saistības, piemēram, stratēģiskā pieeja starptautiskai ķīmisko vielu pārvaldībai (*SAICM*), kā arī pieredze, kas gūta no ES pieejas ķīmisko vielu pārvaldības jomā. Režīms — iespējams, pamatkonvencijas veidā — jāvirza, ņemot vērā Johannesburgas mērķi, saskaņā ar kuru līdz 2020. gadam ķīmiskas vielas ir jāizmanto un jāražo tā, lai neradītu būtisku nelabvēlīgu ietekmi uz cilvēka veselību un vidi. Režīmā jāņem vērā *Global Chemicals Outlook*, ko pašlaik sagatavo *UNEP*, un uzsāktais darbs pie iespēju finansēšanas, lai palīdzētu jaunattīstības valstīm atrisināt problēmas, ko rada globalizētā ķīmisko vielu un atkritumu nozare. Režīmā jāiekļauj kritēriji, lai noteiktu, kuras ķīmiskās vielas un citas vielas ir bīstamas pasaules mērogā, kā arī sistēma vielu novērtēšanai.

Visām šīm problēmām būs vajadzīga vēl nebijusi *zinātniskā un tehnoloģiskā sadarbība* pasaules mērogā, un ir jāiekustina mehānisms globālai sadarbībai zinātnes un pētniecības jomā globālu sociālo problēmu risināšanai (piemēram, resursu ierobežotība, klimata pārmaiņas, okeāni).

4.3. Ekonomisko instrumentu nodrošināšana, cilvēkkapitāla finansēšana un ieguldījumi tajā

„Rio+20” konferencē jānudina valstis, jo īpaši rūpnieciskās un jaunās tirgus ekonomikas valstis, izstrādāt attīstītu valsts un reģionālas oglekļa dioksīda *emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas* ar mērķi samazināt emisijas par viszemākajām izmaksām un būt nākotnes

starptautiskā oglekļa tirgus galvenajām veidotājām. Šādiem instrumentiem var būt arī nozīmīga loma novatoriska finansējuma ģenerēšanā.

Turklāt „Rio+20” konferencei jānodrošina valstis īstenot koordinētu pasākumu kopumu, lai identificētu un pakāpeniski atceltu *videi kaitīgas subsīdijas*, papildus nosakot mērķus un termiņus. G20 valstu apņemšanās risināt jautājumu par fosilā kurināmā subsīdijām varētu kalpot kā konkrēts piemērs. Šādas iniciatīvas rezultātā varētu tikt izmantotas vadlīnijas un labas prakses piemēri, kā kaitīgās subsīdijas tika veiksmīgi atceltas iepriekš.

Lai virzītu un sistematizētu finansējumu „zaļai” ekonomikai, „Rio+20” konferencē jāsniedz ieteikumi apvienot un *stiprināt pašreizējās finansēšanas stratēģijas un instrumentus* vai, vajadzības gadījumā, izveidot *jaunas publiskā un privātā sektora finansēšanas shēmas*. Attīstības organizācijām (piemēram, UNDP) un starptautiskajām finanšu institūcijām (piemēram, Pasaules bankai un citām daudzpusējas attīstības bankām, Eiropas Investīciju bankai, Pasaules vides fondam), jāuzņemas spēcīga loma un jāapņemas izveidot „zaļās” ekonomikas finansēšanas stratēģijas, kas var palīdzēt sasniegt reālus rezultātus. Jāiesaistās arī privātajām bankām, apdrošināšanas sabiedrībām un pensiju fondiem. Šiem finansēšanas instrumentiem un shēmām lielā mērā jābūt vērīgiem uz to, lai palīdzētu vismazāk attīstītajām valstīm, kā arī maziem un vidējiem uzņēmumiem.

Jaunattīstības valstīs oficiālā attīstības palīdzība (OAP) joprojām būs nozīmīgs ieguldījumu avots. ES joprojām ir apņēmusies līdz 2015. gadam palielināt atbalsta apjomu līdz 0,7 % no nacionālā kopienākuma (NKI); pašlaik ES sniegtā palīdzība veido aptuveni 58 % no globālās palīdzības apmēriem. OAP arī turpmāk būs pieejams un var palīdzēt īstenot valstu un reģionālās „zaļās” ekonomikas stratēģijas partnervalstīs saistībā ar to valsts attīstības plāniem. Šajā kontekstā tādas programmas kā, piemēram, ES SWITCH, kas stimulē ilgtspējīgu patēriņa un ražošanas praksi Āzijā, varētu tikt izveidotas kā daļa no globālās rīcības ilgtspējīga patēriņa un ražošanas jomā.

„Rio+20” konferencē jānosaka *apmācības programmas „zaļo” prasmju apguvei* tādās prioritārās jomās kā enerģētika, lauksaimniecība, celtniecība, dabas resursu pārvaldība, atkritumi un otreizēja pārstrāde. Tā kā pāreja uz „zaļu” ekonomiku radīs darbvietas un aizstās citas darbvietas, būs vajadzīga esošā darbaspēka pārkvalificēšana. Šajā sakarībā būtu jāizveido sistēmas, lai aizsargātu darba ņēmēju intereses, nodrošinot sociālo aizsardzību, un jāpiešķir oficiāls statuss neoficiālam darbam, piemēram, pamatojoties uz SDO "tikai pārejas posma" darbu. Vajadzīgas arī jauniešu apmācības programmas. Tām jāatbalsta pāreja no skolas uz darbu ar īpašu apmācību un jāveicina, lai valstu vidējās izglītības mācību programmās tiktu iekļauta „zaļo” prasmju apguve.

4.4. Pārvaldības uzlabošana

Ir vajadzīga labāka un efektīvāka globālā pārvaldība, lai paātrinātu globālo rīcību virzībā uz „zaļāku” un ilgtspējīgāku ekonomiku un izskaustu nabadzību. Šajā nolūkā jānodrošina iespējas visām ieinteresētajām personām piedalīties un palīdzēt.

Ir vairākas iespējas, kā *stiprināt ilgtspējīgas attīstības pārvaldību* ANO. Viena iespēja ir nostiprināt ANO Ekonomikas un sociālo lietu padomes (ECOSOC) lomu ilgtspējīgas attīstības jautājumos, piešķirot vienlīdzīgu nozīmi ekonomiskajam, sociālajam un vides pīlāram. Alternatīva pieeja būtu pārveidot ANO Ilgtspējīgas attīstības komisiju (CSD) par pastāvīgāku struktūru ar plašām funkcijām. Šādi pūliņi ir jāpastiprina, lai nodrošinātu, ka visas attiecīgās ANO struktūras piešķir daudz lielāku nozīmi ilgtspējīgai attīstībai. Vairākos gadījumos uzlabojumus var panākt ar pašreizējām pilnvarām.

Pamatojoties uz ieteikumiem, kas sagatavoti *UNEP* Nairobi-Helsinki procesā, kura mērķis ir ***stiprināt starptautisko vides pārvaldību***, jānostiprina *UNEP* loma. To varētu panākt dažādos veidos: i) uzlabojot *UNEP* tās pašreizējo pilnvaru ietvaros; ii) stiprinot *UNEP* ar jauniem uzdevumiem un pienākumiem; iii) izveidojot globālu daudzpusēju vides organizāciju, piemēram, pārveidojot *UNEP* par ANO specializēto aģentūru (kā, piemēram, SDO). Pēdējais variants, kas nozīmē, ka jāpieņem juridiski saistošs līgums, būtu visdaudzsoļīgākais veids, kā uzlabot starptautisko vides pārvaldību un panākt virzību uz ilgtspējīgu attīstību visā pasaulē. Tajā pašā laikā ir skaidrs, ka visiem variantiem ir priekšrocības un trūkumi, tāpēc tie būs jāapspriež sīkāk.

Saistībā ar starptautiskās vides pārvaldības stiprināšanu ir jāpaātrina darbs pie TAM sistēmas iekļaušanas un nostiprināšanas. Vienlaikus ievērojot dažādu TAM autonomiju, to pārvaldību iespējams būtiski sistematizēt un mazināt pārklāšanos, tādējādi radot labāku platformu, lai nodrošinātu saskaņotu un mērķtiecīgu politisko pārraudzību un vadību, un palīdzot radīt labvēlīgus apstākļus „zaļai” izaugsmei.

ANO ir vajadzīga ***pastiprināta iespēju veidošana vides jomā***. Šajā nolūkā jāuzlabo zināšanas vides jautājumos un informētība par “zaļo” ekonomiku ANO valstu grupās, lai veicinātu iekļaušanu valstu programmās, palielinot zināšanu daudzveidību ANO/*UNEP* reģionālajos birojos, un visā sistēmā jāizveido satvars iespēju veidošanai TAM īstenošanas vajadzībām. Turklāt jāuzlabo iespējas novērot globālo vidi.

Tā kā uzņēmumi ir ekonomikas motori, „Rio+20” konferencei ir jāstiprina ***privātā sektora iesaistīšanās***. Uzņēmumiem un pilsoniskajai sabiedrībai ir jābūt svarīgai lomai dažādajās ***partnerībās un shēmās***, kas ierosinātas šajā paziņojumā, piemēram, ūdens, enerģētikas, pārtikas preču, mežu, kā arī finansējuma jomā.

5. TURPMĀKA VIRZĪBA

Lai gan kopš 1992. gada Riodežaneiro samita virzībā uz ilgtspējīgu attīstību dažās jomās ir gūti panākumi, mēs joprojām saskaramies ar lielām globālām problēmām vides, ekonomikas un sociālajā jomā. Šajā paziņojumā ir izklāstīti Komisijas sākotnējie uzskati kā daļa no procesa, gatavojoties „Rio+20” konferencei.

„Rio+20” konference ir būtiska iespēja, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību visā pasaulē. Tomēr tās rezultāts nedrīkst būt tikai paziņojumi par labiem nodomiem, jo vajadzīga konkrēta rīcība, lai nodrošinātu, ka „Rio+20” konference kļūst par galveno atskaites punktu ar nolūku padarīt iespējamu pāreju uz „zaļo” ekonomiku un labāku pārvaldību. ES ir gatava sarunām ar visām valstīm un dalībniekiem par to, kā turpmāk veidot šo programmu, gatavojoties „Rio+20” konferencei. Visām valstīm un dalībniekiem ir jāstrādā kopā, lai būtu pārliecība, ka „Rio+20” konferences rezultāti varēs palīdzēt atrisināt globālās problēmas. Kopā mums ir jānodrošina reāla, efektīva rīcība, kurai var būt patiesa ietekme visā pasaulē.

Pielikums

Stratēģija „Eiropa 2020”: mērķi un pamats

Pamatmērķi

- 1) Jābūt nodarbinātiem 75 % iedzīvotāju vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem.
- 2) 3 % no ES IKP jāiegulda pētniecībā un izstrādē.
- 3) Jāsasniedz "20/20/20" mērķis klimata/enerģētikas jomā attiecībā uz siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu 20 % apmērā, atjaunojamo energoresursu īpatsvaru 20 % apmērā un energoefektivitātes uzlabojumiem 20 % apmērā (ieskaitot siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu līdz 30 %, ja ir pareizi nosacījumi).
- 4) To jauniešu īpatsvaram, kuri priekšlaicīgi pamet skolu, jābūt mazākam par 10 %, un vismaz 40 % jaunākās paaudzes jābūt augstākajai izglītībai.
- 5) Par 20 miljoniem jāsamazina to cilvēku skaits, kuriem draud nabadzība.

Pamatiniciatīvas

- 1) *"Inovācijas Savienība"* — tās mērķis ir uzlabot nosacījumus un piekļuvi finansējumam pētniecībai un inovācijai, lai nodrošinātu, ka inovatīvas idejas var pārvērst produktos un pakalpojumos, kas rada izaugsmi un nodarbinātību.
- 2) *"Jaunatne kustībā"* — tās mērķis ir paaugstināt izglītības sistēmu darbības rādītājus un atvieglot jauniešiem ienākšanu darba tirgū.
- 3) *"Eiropas digitālizācijas programma"* — tās mērķis ir paātrināt ātrgaitas interneta pakalpojumu ieviešanu un izmantot vienotā digitālā tirgus priekšrocības, ko tas sniedz mājsaimniecībām un uzņēmumiem.
- 4) *"Resursu ziņā efektīva Eiropa"* — tās mērķis ir veicināt ekonomiskās izaugsmes nodalīšanu no resursu izmantošanas, atbalstīt pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisiju saturu, palielināt atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu, modernizēt transporta nozari un veicināt energoefektivitāti.
- 5) *"Rūpniecības politika globalizācijas laikmetā"* — tās mērķis ir uzlabot uzņēmējdarbības vidi, īpaši MVU, un atbalstīt stingra un ilgtspējīga rūpnieciskā pamata izveidi, kas var konkurēt pasaules mērogā.
- 6) *"Jaunu prasmju un darbavietu programma"* — tās mērķis ir modernizēt darba tirgus un dot iespēju cilvēkiem visas dzīves laikā attīstīt savas prasmes, lai palielinātu nodarbinātību un nodrošinātu darba piedāvājuma un pieprasījuma labāku atbilstību, tostarp izmantojot darba ņēmēju mobilitāti.
- 7) *"Eiropas platforma cīņai pret nabadzību"* — tās mērķis ir nodrošināt sociālo un teritoriālo kohēziju, lai ieguvumos no izaugsmes un nodarbinātības varētu plaši dalīties cilvēki, kuri saskaras ar nabadzību un sociālo atstumtību, lai viņi varētu dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi un aktīvi līdzdarboties sabiedrībā.

